प्रकाशनयोग्य

भारताचे सर्वोच्च न्यायालय

दिवाणी अपील न्यायाधिकारक्षेत्र

दिवाणी अपील क्र. 2565/2022

आयकर आयुक्त- 8 मुंबई ... अपीलकर्ता

विरुद्ध

ग्लोशाइन बिल्डर्स अँड डेव्हलपर्स प्रायव्हेट लिमिटेड, ... उत्तरार्थी

न्या य नि र्ण य

न्यायमूर्ती एम. आर. शाह

1. मुंबई उच्च न्यायालयाने आयकर अपील क्रमांक 1756/2014 मध्ये दिनांक 4-9-2017 रोजी पारित केलेल्या न्यायनिर्णय आणि आदेशामुळे ज्यात उच्च न्यायालयाने अपील फेटाळले आहे आणि आयकर अपील न्यायाधिकरण, जी शाखा मुंबई [यापुढे आय.टी.ए.टी. असा उल्लेख केला आहे.] ज्यात निर्धारण अधिका-याने केलेले रुपये 15,94,06,500/- चे अधिकचे निर्धारण करण्याचा आदेश कायम ठेवल्यामुळे व्यथित होऊन रेव्हेन्यू ने हे अपील दाखल केले आहे.

2. हा वाद कर निर्धारण वर्ष (निर्धारण वर्ष) 2009-10 म्हणजे आर्थिक वर्ष (वित्तीय वर्ष) 2008- 09शी संबंधित आहे. करपात्र व्यक्तीने मेसर्स किरीट सिटी होम्स प्रायव्हेट लिमिटेडशी 06.05.2008 दिनांकित करार केला. वसई येथील मालमत्तेचे विकास हक्क एकूण रु. 15,94,06,500/ - ना विकले गेले. असे दिसते की विकास कराराच्या परिच्छेद 6 नुसार आणि कराराच्या पावतीनुसार, करार रु. 15,94,06,500/- ला मान्य केला गेला आणि निर्धारिती ने प्राप्त केले. निर्धारण करताना, निर्धारण अधिका-याच्या लक्षात आले की उत्पन्नाचा परतावा दाखल करताना उपरोक्त माहिती उघड केली गेली नाही. निर्धारितीने त्याच्या नफा आणि तोटा खात्यात उपरोक्त उत्पन्न प्रविष्ट केले नाही. करपात्र व्यक्तीला व्यवहाराचे स्पष्टीकरण देण्यास सांगण्यात आले कारण तो त्याच्या नफा आणि तोटा खात्यात दिसत नव्हता. करपात्र व्यक्तीला सूचनेसह 06.05.2008 दिनांकित करार देखील सादर करण्यात आला. निर्धारितीने प्रतिसादात, 04.10.2011 या तारखेच्या पत्राद्वारे असे म्हटले आहे की हा व्यवहार निर्धारण वर्ष 2008- 09 मध्ये कर भरण्यासाठी योग्यरित्या सादर करण्यात आला होता, ज्यात रु.5,24,27,354/- चा मोबदला दिसून येतो. निर्धारितीने असेही नमूद केले की त्याने 30.05.2008 वर उक्त पक्षासोबत "दुरुस्ती करार" केला होता. या अनुसमर्थनाद्वारे, असा दावा करण्यात आला की विकास अधिकारांचे मूल्य रु 15,94,06,500/- वरून रु. 5,24,27,354/- इतके कमी करण्यात आले . हा व्यवहार कारनिर्धारण वर्ष 2009- 10 शी संबंधित असल्याने, करपात्र व्यक्तीला कलम 142 (1) अंतर्गत दिनाक 10-10-2011रोजी आणखी एक नोटीस देण्यात

आली होती. करपात्र व्यक्तीला खालीलप्रमाणे स्पष्टीकरण देण्याची विनंती करण्यात आली होतीः

(i) "तुम्हाला माहिती आहे की एआयआर माहितीचा अभ्यास करता, 'विकास कराराची' प्रत दिनांक 06.05.2008 ने उघड केले की तुम्ही मेसर्स किरीट सिटी होम्स माउ, प्रायव्हेट लिमिटेडसोबत उक्त करारात नमूद केल्याप्रमाणे विविध मालमत्तांच्या संदर्भात "विकास करार" केला होता. असेही दिसून येते की तुम्हाला रु. 13,94,06,500/- अभिहस्तांकित विकास अधिकार देण्यापोटी मिळाले होते.

(ii) करारानुसार, दिनांक 06.05.2008 चा ह व्यवहार आहे. त्यामुळे हा व्यवहार निर्धारण वर्ष 2009-10 अंतर्गत येतो, तर तुम्ही हा व्यवहार निर्धारण वर्ष 2008-09 मध्ये देऊ केला होता. कृपया त्याचा आधार व तर्क स्पष्ट करा.

(iii) दिनांक 06.05.2008 चा विकास करार पाहता तुम्ही दावा केला होता की विक्रीतून मिळालेली एकूण रक्कम रु.15,94,06,500 /- तुम्हाला प्राप्त झाली. या संदर्भात, तुम्हाला विनंती केली जाते की विक्रीतून मिळालेल्या उत्पन्नाचा तपशील, तेथे प्राप्त झालेल्या उत्पन्नाचा तपशील, इत्यादी, विक्रीतून मिळालेल्या 15,94,06,500/- रुपयांच्या उत्पन्नाच्या संदर्भात सादर करावा. कृपया पावत्या दर्शविणारी 'बँक बुक'/'कॅश बुक' ची प्रत आणि त्यातील आणि त्यातील जमा दर्शविणाऱ्या बँक खात्याच्या विवरणपत्राची प्रत देखील सादर करा.

(iv) दिनांक 30.05.2008 च्या 'दुरुस्ती-पत्रान्वये, तुम्ही मूल्य रु.15,94,06,500/- पासून रु.5,24,27,354/- इतका सुधारित केल्याचा दावा केला होता. या संदर्भात, तुम्ही विभेदक रक्कम परत केली होती का ते कृपया स्पष्ट करा. जर होय, तर कृपया आधार देणाऱ्या दस्तावेजी पुराव्यांसह त्याची पद्धत आणि तपशील प्रदान करा.

(v) 'दुरुस्तीचा दस्तऐवज' दि. 30.05.2008, द्वारे तुम्ही मूल्य रु.15,94,06,500/- पासून रु. 5,24,27,354/- इतका सुधारित केल्याचा दावा केला होता. या संदर्भात कृपया त्याचा आधार आधार देणाऱ्या दस्तावेजी पुराव्यांसह सादर करा.

(vi) वरील बाबी लक्षात घेता, तुमचे कराराचे मूल्य कमी झाले असले तरी वरील व्यवहारांसाठी आय. टी. कायदा 1961 च्या कलम 50सी च्या तरतुदी स्पष्टपणे लागू होतात असे माझे मत आहे. या संदर्भात, तुम्हाला विनंती आहे की, आय. टी. कायद्याच्या कलम 50 सी च्या तरतुदी का सुरू केल्या जाऊ नयेत तसेच विक्रीतून मिळणारी रक्कम रु. 5,94,06,500/- इतकी निश्चित का केली जाऊ नये, हे स्पष्ट करावे. (vii) वरील व्यवहारांच्या संदर्भात तुम्ही सादर केलेल्या सर्व कागदपत्रांचा अभ्यास केल्यावर, मला असे वाटते की हा व्यवहार निश्चितपणे या वर्षाचा असल्याने कलम 50 क नुसार बाजार मूल्य गृहित धरणे आवश्यक आहे. कृपया वर नमूद केल्याप्रमाणे उपचार तुमच्या बाबतीत का लागू केले जात नाहीत हे स्पष्ट करा. वरील बाबी लक्षात घेता, या वर्षातील व्यवहार या वर्षीचा मानण्याचा आणि विक्रीतून मिळणाऱ्या रू.15,94,06,500/-

रकमेला समाविष्ठ करण्याचे प्रस्तावीत करण्यात येते. . तुम्हाला तुमचे स्पष्टीकरण, काही असल्यास, आधार देणाऱ्या दस्तावेजी पुराव्यांसह सादर करण्याची विनंती केली जाते.

2.1 निर्धारितीने त्याला उत्तर दिले आणि कलम 50 सीच्या तरतुदी लागू होण्याच्या संदर्भात, निर्धारिती ने असे नमूद केले की निर्धारितीने आपला साठा व्यापारात विकला होता, मालमत्ता नाही. निर्धारण अधिका-याने ने रु.15,94,06,500/याला अल्पकालीन भांडवली नफा म्हणून विचारात घेऊन आणि परिणामी, विचाराधीन वर्षाच्या उत्पन्नात त्यास समाविष्ट केले मुख्य आयकर आयुक्त, (अपील), मुंबई यांनी अपील फेटाळले आणि करनिर्धारण अधिका-याने केलेल्या वाढीला दुजोरा दिला आणि त्यासाठी व्यवहाराला निर्धारण वर्ष 2009- 10 साठी भांडवली नफ्यासाठीचे उत्पन्न मानण्याचा निर्धारण अधिका-याचा दृष्टिकोन कायम ठेवला. मुख्य आयकर आयुक्त (अपील) ने 2008-09 या आर्थिक वर्षात विकास अधिकारांचे हस्तांतरण दिनांकित 27.12.2007 या सामंजस्य करारानुसार करण्यात आले होते, असे निर्धारितीं केलेले निवेदनही फेटाळले. अशा दाव्याला दुजोरा देणारा पुरावा नसल्यामुळे, मुख्य आयकर आयुक्त (अपील) ने विकास हक्कांच्या हस्तांतरणाचे मूल्य रु. 15,94,06,500/- ते रु. 5,24,27,354 /- कमी करण्यात आले हा निर्धारितीचा दावाही फेटाळला.

2. 2 करपात्र व्यक्तीने आय. टी. ए. टी. कडे अपील दाखल केले. आय. टी. ए. टी. ने 1996-97 ते 2007-08 या करपात्र व्यक्ति वर्षांसाठी प्रारंभिक शिल्लक आणि अखेरची शिल्लक यांच्याशी संबंधित करदात्याने सादर केलेल्या तक्त्याचे परीक्षण केल्यानंतर असे म्हटले आहे की या सर्व वर्षांमध्ये करदात्याने यादी आणि खर्च

दर्शविला आहे. परिणामी, आय. टी. ए. टी. च्या 44 पैकी 7 व्या पानावर असे म्हटले आहे की करपात्र व्यक्ती इमारत आणि विकासाच्या व्यवसायात गुंतलेली आहे. आय. टी. ए. टी. ने पुढे नमूद केले की करपात्र व्यक्तीने 1999-2000 पासून प्रगतीपथावर असलेले काम/यादी म्हणून संबंधित खर्चासह जमिनीची किंमत दर्शविली आणि त्यानंतर आय. टी. कायद्याच्या कलम 143 (3) अंतर्गत करपात्र व्यक्ति आदेश दिले गेले, ज्यामध्ये करनिर्धारण अधिका-याने करपात्र व्यक्तीच्या व्यवसायाचे स्वरूप स्वीकारले. त्यामुळे, आय. टी. ए. टी. ने असा निष्कर्ष काढला की करपात्र व्यक्तीने जे विकले ते त्याच्या यादीचा भाग होते, भांडवली मालमत्तेचा नाही. आय. टी. ए. टी. ने असेही म्हटले आहे की करपात्र व्यक्तीने विक्रीचा मोबदला 15,94,06,500/- ते 5,24,27,354/- इतका कमी दिनांक 27.12.2007 या तारखेच्या सामंजस्य कराराच्या आधारे वित्तीय वर्ष 2007-08 दरम्यान केला आहे. आणि आयकराची उक्त रक्कम यापूर्वीच निर्धारण वर्षात 2008-09 म्हणजे वित्तीय वर्ष 2007-08 मध्ये जाहीर करण्यात आली आहे. आणि म्हणून, असे उत्पन्न निर्धारण वर्ष 2009-10 म्हणजे वित्तीय वर्ष 2008-09 मध्ये घोषित केले जाऊ शकत नाही. आय. टी. ए. टी. ने देखील पुष्टी केली आणि/किंवा निर्धारिती व्यक्तीशी सहमती दर्शवली की विक्रीचा मोबदाला रु.5,24,27,354/- फक्त इतका होता. या निष्कर्षांच्या आधारे, आय. टी. ए. टी. ने करनिर्धारण अधिकारी तसेच मुख्य आयकर आयुक्त (अपीले) चे निष्कर्ष उलटवले आणि करनिर्धारण अधिकारी ने समाविष्ठ केलेली रु. 15,94,06,500/- रद्द केले.

2. 3 रेव्हेन्यूने वेगळे आय कर अपील क्र. 1756/2014 द्वारे उच्च न्यायालयात आयकर याचिका दाखल केली. आक्षेपीत निकाल आणि आदेशाद्वारे, उच्च न्यायालयाने रेव्हेन्यू ने दाखल केलेली ही याचिका फेटाळून लावत असे म्हटले आहे की, रेव्हेन्यूने व प्रस्तावित केलेले कोणतेही प्रश्न हे कायद्याचे महत्त्वपूर्ण प्रश्न नाहीत.

2.4 उच्च न्यायालयाने याचिका फेटाळत दिलेल्या वादग्रस्त निर्णयामुळे आणि आदेशामुळे व्यथित आणि असमाधानी वाटल्याने महसूल विभागाने सध्याची याचिका दाखल केली आहे.

3. महसुलाच्या वतीने विद्वान ए. एस. जी. श्री. बलबीर सिंग आणि निर्धारितीच्या वतीने विद्वान ज्येष्ठ वकील श्री. एस. के. बगारिया हजर झाले.

4. आय. टी. ए. टी. चा आदेश विकृत आणि अभिलिखीत तथ्यांच्या विरोधात होता हे मान्य करण्यात उच्च न्यायालय अपयशी ठरले आहे, असे रेव्हेन्यूच्या वतीने बाजू मांडणारे ए. एस. जी. श्री. सुखबीर सिंग यांनी जोरदारपणे सांगितले आहे. असे निवेदन केले गेले की आय. टी. ए. टी. हे निर्धारिती याने प्राधिकरण आणि न्यायाधिकरणासमोर विकास अधिकारांच्या च्या विक्रीच्या आधारावर करपात्र व्यक्तिकर्त्याने उलट भूमिका घेतली आहे हे समजून घेण्यात अयशस्वी ठरले. असे निवेदन केल गेले की प्रथम, करपात्र व्यक्तीने त्याच्या दिनांकित 25.11.2011 च्या पत्राद्वारे विकास कराराच्या संदर्भात खातेपत्रक सादर केले. या खात्याच्या तपासणीत असे दिसून आले की करदात्याने विकास करारातून 15,94,06,500/- रुपयांचे उत्पन्न मिळाल्याचा दावा केला आणि त्याच दिवशी

31.03.2008 दुरुस्तीखत नोंदी मान्य करून करून उक्त अभिलेख ब्दालण्यात करण्यात आली. त्यामुळे, असे दिसून आले की वरील रक्कम खरेदीदार पक्षाने एस. आय. सी. सी. एल. या संस्थेला 31.03.2008 वर दिली होती आणि या सर्व नोंदी त्याच तारखेला प्रतिबिंबित झाल्या होत्या. निर्धारितीने सादर केलेल्या खात्याच्या आधारे, निर्धारितीस निर्धारण अधिकाऱ्याने संबंधित प्रश्न उपस्थित केले होते ज्यात कारणांचा समावेश होता सुधारणेची आणि खरेदीदाराला रु. 10,69,79,146/ची विभेदक रक्कम परत करण्यात आली या वस्तुस्थितीची पुष्टी समाविष्ट होती. . तथापि, आय. टी. ए. टी. ने पारित केलेल्या आदेशाच्या अवलोकनाने असे दिसून येते की 31.03.2008 वर पैसा मिळाल्याच्या वस्तुस्थितीवर चर्चा देखील झाली नव्हती. याउलट, एकूण रु. 5,24,27,354/- साठीच्या 27.12.2007 या तारखेच्या सामंजस्य कराराचा संदर्भ देण्यात आला होता, हे निवेदन केले गेले की आय. टी. ए. टी. ने व्यवहाराचे खरे स्वरूप तपासल्याशिवाय आणि करदात्याच्या खात्यांच्या पुस्तिकांमध्ये केलेल्या नोंदींनी पुष्टी केली की व्यवहार पूर्वीच्या वर्षांशी संबंधित होते, म्हणजे करपात्र व्यक्ति वर्ष 2008 - 09 आणि दिनांक 06.05.2008 आणि दिनांक 30.05.2008 दुरुस्तीच्या विकास करारातून उद्भवलेल्या रकमेतील कपात ही चुकांमुळे झाली होती.

4.1 पुढे विद्वान ए. एस. जी. श्री. बलबीर सिंग यांनी सादर केले आहे की, आय. टी. ए. टी. ही वस्तुस्थिती विचारात घेण्यात अयशस्वी ठरली आहे की, निर्धारणाच्या लेजर खात्यामध्ये नोंद केलेली आणि वर दर्शवलेली नोंद एस. आय. सी. सी. एल. या त्रयस्थ असामीाच्या खात्यावर होती आणि ती देखील एकूण रु.

15,94,06,500/- साठीची आहे. पुढे, आय. टी. ए. टी. ने 30.05.2008 या तारखेच्या दुरुस्ती पत्रामुळे खरेदीदाराला रुपये 10,69,79,146/-- भिन्न अग्रिम परतावा मिळाला या वस्तुस्थितीवरही प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले नाही. आय. टी. ए. टी. हे लक्षात घेण्यात अयशस्वी ठरले आहे की ज्या क्षणी रकमेची पावती प्राप्त होते आणि निर्धारणाच्या व्यक्तीच्या खात्यांच्या पुस्तकात नोंदवली जाते, जोपर्यंत परतावा/परतावा केल्याचे दर्शविला जात नाही तोपर्यंत ते प्राप्तकर्त्याच्या हातात असलेले उत्पन्न मानले जाईल.

4.2 दुसरे म्हणजे, 2006-07 ते 2009-10 या करपात्र व्यक्ति वर्षांसाठीच्या ताळेबंदांची करनिर्धारण अधिकाऱ्याने तपासणी केली आणि असे अभिलिखित केले गेले की या सर्व वर्षांत एकही विक्री झाली नाही आणि खर्च नगण्य होते आणि संबंधित व्यवहार हा एकमेव व्यवहार होता, म्हणजे जमिनीच्या संदर्भात विकास अधिकारांचे हस्तांतरण आणि परिणामी, असे मानले गेले की व्यवहार हा भांडवली मालमत्तेच्या हस्तांतरणाचा होता, व्यापारातील साठ्याच्या हस्तांतरणाचा नाही. तथापि, आय. टी. ए. टी. ने आपल्या आदेशात, वर्ष 1996-97 ते 2007-08 पर्यंतच्या प्रारंभिक आणि अखेरची शिल्लक रकमेचे परीक्षण केल्यानंतर असे म्हटले आहे की अनेक वर्षांत ताळेबंदात यादी दर्शविली गेली होती आणि त्यानंतरचे करपात्र उत्पन्न निर्धारतीच्या दाव्यावर आक्षेप न घेता कर अधिनियम कलम 143 (3) अंतर्गत निश्चित केले गेले होते, आणि असे निश्चित केले की संबंधित व्यवहार हा व्यापारातील साठ्याची विक्री आहे. आय. टी. ए. टी. ने करपात्र व्यक्ति अधिकाऱ्याने दिलेले निष्कर्ष हाताळले नाहीत किंवा संबंधित वर्षात आणि मागील वर्षांत करपात्र व्यक्तीने केलेल्या एकूण विक्रीची

पडताळणी/तपासणी केली नाही. म्हणूनच, आय. टी. ए. टी. तसेच उच्च न्यायालयाने असे मत मांडण्यात भौतिक चूक केली आहे की, केवळ खात्यांच्या पुस्तिकांमध्ये केलेल्या अभिलेखन यादी नोंदणे समाविष्ट आहे, त्यामुळे संबंधित व्यवहार व्यापारातील समभागांची विक्री बनतो. म्हणजे, हे निश्चित आहे की एखादा विशिष्ट व्यवहार भांडवली मालमत्तेची विक्री आहे की व्यावसायिक व्यवहार हे तपासण्यासाठी, व्यापाराची वारंवारता, व्यापाराचे प्रमाण, वर्षातील व्यवहाराचे स्वरूप इत्यादी अनेक घटकांची तपासणी करणे आवश्यक आहे. तथापि, सध्याच्या प्रकरणात, आय. टी. ए. टी. ने कोणत्याही संबंधित घटकांची तपासणी न करता, हा व्यवहार व्यापारातील समभागांचे हस्तांतरण असल्याची पुष्टी केली.

4.3 पुढे असे सादर केले गेले की, आय. टी. ए. टी. ने कोणत्याही आधाराविना आणि केवळ निर्धारितीने केलेल्या दाव्याच्या आधारे, करनिर्धारण अधिकाऱ्यासमोर सादर केलेल्या खात्यांच्या उलट, हे मान्य केले की हा व्यवहार 2008-09 या करपात्र व्यक्ति वर्षाच्या कर विवरणपत्रात विक्री म्हणून दर्शविला गेला होता. विशेष म्हणजे, आय. टी. ए. टी. ने विकास अधिकारांच्या विक्री मूल्यात घट झाल्यामुळे 10,69,79,146/- विभेदक रकमेचे काय झाले याबद्दल प्रश्नही उपस्थित केला नाही.

4. 4 पुढे ए. एस. जी. श्री. बलबीर सिंग यांनी असे म्हटले आहे की, उच्च न्यायालय या प्रकरणातील अंतर्निहित विरोधाभास तपासण्यात अपयशी ठरले आहे. आय. टी. ए. टी. च्या आदेशचे आणि मूल्यांकन अधिकाऱ्यासमोर सादर केलेल्या नोंदींच्या विरोधात न्यायाधिकरणाने दाव्याला परवानगी दिली होती. त्यामुळे, कायद्याशी

संबंधित कोणताही ठोस प्रश्न नाही, असा उच्च न्यायालयाचा आदेश बेकायदेशीर आणि विकृत आहे.

4. 5 पुढे असे सादर केले जाते की उच्च न्यायालय हे मान्य करण्यात अयशस्वी ठरले आहे की जरी निर्धारितीने केलेला दावा स्वीकारला असला तरीही, त्यात रु.5,24,27,354/- हे आधीच्या करनिर्धारण वर्ष 2008- 09 च्या कर विवरणपत्रात दर्शविले गेले होते, ज्यामध्ये रु.10,69,79,146/- विक्रीतील कपातीमुळे विकास अधिकारांचा विचार चालू वर्षात एकतर भांडवली लाभ किंवा व्यावसायिक उत्पन्न म्हणून केला जाणार आहे. करनिर्धारण अधिकाऱ्याने या निवेदनावर पूर्वग्रह न ठेवता त्याच्या दिनांक 29.11.2011 मधील निर्धारण आदेशात उत्पन्नाचे योग्य मूल्यमापन केले आहे.

4. 6 वरील निवेदने सादर करताना, सध्याच्या अपीलाला परवानगी द्यावी आणि आय. टी. ए. टी. तसेच उच्च न्यायालयाने दिलेला आदेश रद्द करावा आणि करनिर्धारण अधिकाऱ्याचा आदेश पुनर्स्थापित करावा अशी विनंती केली जाते.

5. निर्धारितीच्या वतीने हजर असलेले विद्वान ज्येष्ठ वकील एस. के. बगारिया यांनी आम्हाला उच्च न्यायालय तसेच पृथक रक्षित आय टी. ए. टी. ने नोंदवलेल्या निष्कर्षांकडे नेले आहे. असे सादर केले जाते करपात्र व्यक्ति व्यक्ती 1999-2000 सालापासून मालमत्ता बांधकाम आणि विकासाच्या व्यवसायात गुंतलेली आहे. करपात्र व्यक्तीच्या ताळेबंदांवरून असे दिसून येते की, वर्ष 1999-2000 पासून वर्षानुवर्षे प्रगतीपथावर/यादीमध्ये कार्यरत होते. कर अधिनियम, 1961

च्या कलम 143 (3) अंतर्गत मूल्यमापनाची छाननी केल्यानंतर विभागाने वर्षानुवर्षे हे स्वीकारलेच आहे.

5. 1 असे सादर केले गेले आहे की करदात्याने मेसर्स किरीट सिटी होम्स प्रायव्हेट लिमिटेडसोबत 27-12-2007 रोजी सामंजस्य करार केला होता, ज्याद्वारे वसई येथील मालमत्तेचे विकास हक्क एकूण रु.5,24,27,354/- ठरले होते. हा सामंजस्य करार खालच्या अधिकाऱ्यांसमोर नोंदविले होते आणि करपात्र व्यक्ति आदेशात तसेच मुख्य आयकर आयुक्त (अपिले) ने पारित केलेल्या आदेशात त्याचा संदर्भ देण्यात आला आहे. या व्यवहाराच्या संदर्भात, आयकर अपीलीय न्यायाधिकरणाने (न्यायाधिकरण/आय. टी. ए. टी.) तपशीलवार निष्कर्ष दिले होते आणि उच्च न्यायालयानेही त्यांचा योग्य विचार केला होता. न्यायाधिकरणाने दिलेले निष्कर्ष हे तथ्यांचे शुद्ध निष्कर्ष होते आणि म्हणूनच, उच्च न्यायालयाने तथ्ये आणि न्यायाधिकरणाच्या आदेशाचा विचार केल्यानंतर आणि या प्रकरणात कायद्याचा कोणताही महत्त्वपूर्ण प्रश्न उद्भवत नाही असे मत व्यक्त करून अपील योग्यरित्या फेटाळले आहे.

5. 2 विद्वान ज्येष्ठ वकील एस. के. बगारिया यांनी आम्हाला उच्च न्यायालयाने आक्षेपार्ह निकाल आणि आदेशात नोंदवलेल्या खालील तथ्यांकडे नेले आहेः

अ) निर्धारीती मालमत्ता बांधणी आणि विकासाच्या व्यवसायात आहे हा एक सामान्य आधार आहे. करपात्र वर्षाच्या कालावधीत करपात्र व्यक्तीच्या कार्यात कोणताही बदल झाला नाही.

ब) करपात्र व्यक्तीने वर्षअखेरीस 8.66 कोटी रुपयांची यादी जाहीर केली. वर्षअखेरीस कोणताही बदल झाला नाही आणि 8.66 कोटी रुपयांची तीच आकडेवारी जाहीर करण्यात आली.

ड) वर्षअखेरीस (2008 - 09 करनिर्धारण वर्ष) निर्धारितीने भूविकास हक्कांची विक्री रुपये 5,24,27,354/- रुपये आणि जमिनीची किंमत 5,21,37,454/- रुपये दर्शविली.

5. 3 असे निवेदन केले गेले की, जाते की 2007-08 या आर्थिक वर्षातील उपरोक्त व्यवहाराच्या संदर्भात, उच्च न्यायालयाने आक्षेपार्ह निकाल आणि आदेशात पुढील तथ्यांचा विचार केला आहेः

1. के. सी. एच. बरोबरच्या 27/12/2007 या तारखेच्या सामंजस्य करारामध्ये विकास अधिकारांचे हस्तांतरण हे एकूण रु.5,24,27,354/रुपयांचे होते.

2 .करपात्र व्यक्ति व्यक्तीकडे 50.16 एकर जमीन होती, ज्यापैकी 27.44 एकर जमीन ही दिनांकित 27/12/2007 वरील सामंजस्य कराराचा विषय होती. जमिनीची एकूण किंमत सम प्रमाणानुसार निश्चित केली गेली.

3. दिनांक 2-1-2008 रोजी के. सी. एच. च्या खात्यातून पैसे काढून परंतु एका मेसर्स एस. आय. सी. सी. एल. च्या खात्यात पैसे जमा करून आवश्यक नोंदी पाठवल्या गेल्या. निर्धारितीला एस. आय. सी. सी. एल. चे 8 कोटी 10 लाख रुपये देणे बाकी होते आणि

त्यामुळे त्यांनी के. सी. एच. ला थेट एस. आय. सी. सी. एल. ला प्रदान करण्याचे निर्देश दिले.

4. एस. आय. सी. सी. एल. च्या खात्यांमध्ये उपरोक्त व्यवहाराशी संबंधित संबंधित नोंदी देखील करण्यात आल्या होत्या.

5. 02/01/2008 वर जमिनीचा ताबा देखील देण्यात आला.

6. वरील घटना 2007 या आर्थिक वर्षात 2008-09 या करनिर्धारण वर्षात घडल्या. त्या करनिर्धारण वर्षात, निर्धारितीने "व्यावसायिक उत्पन्न " या शीर्षकाखाली उपरोक्त व्यवहारातून उद्भवलेल्या उत्पन्नावर कर लावण्याचा प्रस्ताव दिला.

7. 06/05/2008 या तारखेच्या विकास करारामध्ये विक्रीचा विचार ₹ 15,94,06,500/- असा चुकीचा उल्लेख करण्यात आला होता आणि चूक लक्षात आल्यानंतर, 30/05/2008 वर दुरुस्तीखत निष्पादित केले गेले . दुरुस्तीचे हे दस्तऐवज वसई येथील दुय्यम निबंधक कार्यालयात नोंदवण्यात आले होते.

5. 4 विद्वान ज्येष्ठ वकील श्री. बगारिया यांनीही आम्हाला आय. टी. ए. टी. ने नोंदवलेल्या पुढील पुढील तथ्यांकडे आणि दिलेल्या निष्कर्षांकडे नेले आहेः..

अ) उपरोक्त 50.16 एकर जमीन निर्धारीतीने 1996-97 या आर्थिक वर्षात अधिग्रहित केली होती. न्यायाधिकरणाने 1996-97 पासून वर्षनिहाय तपशील दिला ज्यावरून स्पष्टपणे दिसून आले की भूसंपादन 1996-97 आणि 2004-05 या आर्थिक वर्षांमध्ये झाले

होते. 2007-08 या आर्थिक वर्षात, साठ्याची किंमत रु. 9,53,06,475/आणि न्यायाधिकरणाने एक निश्चित निरीक्षण दिले की "वरील यादी 50.16 एकर जमिनीची किंमत दर्शवते ज्यापैकी 27.44 एकर जमीन दिनांक 27/12/2007 च्या सामंजस्य करारान्द्वारे विकली गेली आहे".

ब) निर्धारिती चालू मत्ता आणि कर्ज आणि आगाऊ रक्कम या शीर्षकाखाली ताळेबंदात विभागाकडे कामाची प्रगती खाली व विभागाकडील विवरणपत्रात दाखवीत असे. न्यायाधिकरणाने वर्षनिहाय स्थितीचा विचार केला आणि वेगवेगळ्या वर्षांसाठी खालील निष्कर्ष दिले.

क) करपात्र व्यक्ति वर्ष 2001-02 साठी निर्धारितीच्या विवरणपत्राचे कर निर्धारण करताना आणि कलम 143 (3) अंतर्गत करनिर्धारण करण्यात आले, ज्यामध्ये करपात्र व्यक्ति अधिकाऱ्याने एक स्पष्ट निष्कर्ष दिला की करपात्र व्यक्ती बिल्डर आणि डेव्हलपर, बांधकाम, इमारतीचे बांधकाम, घरे, सदनिका, मालकी सदनिका यांच्या व्यवसायात गुंतलेली होती. करनिर्धारण आदेश्यात 7.66 कोटी रुपयांच्या प्रगतीपथावर असलेल्या कामाचा उल्लेख करण्यात आला होता आणि त्यात जमिनीची किंमत आणि भूविकास, मुद्रांक शुल्क इत्यादींसह विविध खर्चांचा समावेश होता.

ड) 2002-03 या आर्थिक वर्षासाठी प्रगतीपथावर असलेले काम रु. 8. 51 कोटी. इ) 2003-04 आणि 2004-05 या आर्थिक वर्षांसाठी (वर्ष समाप्ती 31-3-2004 आणि 31-3-2005) इन्व्हेंटरी अनुक्रमे 8.88 कोटी आणि 8.66 कोटी रुपये दर्शविली गेली. कारनिर्धारण वर्ष 2005-06 (आर्थिक वर्ष 2004-05) साठी निर्धारितीचे पुन्हा करनिर्धारण करण्यात आले आणि त्याचे कारनिर्धारण कलम 143 (3) अंतर्गत दिनांक 1 च्या आदेशाद्वारे पूर्ण करण्यात आले आणि करनिर्धारण अधिकाऱ्याने पुन्हा निर्धारितीचा बिल्डर आणि डेव्हलपर, बांधकाम, इमारतीचे बांधकाम, घरे, सदनिका, मालकी सदनिका असा व्यवसाय मान्य केला. करनिर्धारण अधिकाऱ्याला विशेषतः असे आढळले की विचाराधीन वर्षात निर्धारितीच्या कार्यात कोणताही बदल झालेला नाही.

च) 2006-07 आणि 2007-08 या आर्थिक वर्षांसाठी इन्व्हेंटरी 8.66 कोटी रुपये दर्शविली गेली होती आणि त्यात कोणताही बदल झाला नव्हता. 2007-08 या आर्थिक वर्षासाठी (वर्ष समाप्ती 31/03/2008) करपात्र व्यक्ति भूविकास हक्कांची विक्री रु. 5,24,27,354/आणि या जमिनीची किंमत रुपये 5,21,37,454/ दर्शविली गेली. दिनांकित 27/12/2007 या सामंजस्य कराराशी संबंधित तथ्ये, 02/01/2008 वरील खात्यांच्या पुस्तिकांमध्ये केल्या जाणाऱ्या आवश्यक नोंदी, के. सी. एच. च्या खात्यातून पैसे काढणे आणि एस. आय. सी. सी. एल. च्या खात्यात पैसे जमा करणे,

दिनांकित 06/05/2008 या विकास करारातील चूक आणि दुरुस्तीच्या नोंदणीकृत दस्तऐवजाद्वारे ती दुरुस्त केली जात असल्याचा देखील उल्लेख करण्यात आला.

छ) असे आढळून आले आहे की 1999-2000 पासून करपात्र व्यक्ती जमिनीची किंमत इतर संबंधित खर्चांसह प्रगतीपथावर असलेले काम/ताळेबंद आणि त्याच्या पृथक रक्षित आय विवरणपत्रांमध्ये अनेक दरम्यानच्या वर्षांसाठीची यादी म्हणून दर्शवित होती, कारण वरील गोष्टींचे करनिर्धारण 143 (3) च्या कलम अंतर्गत केले गेले होते, ज्यामध्ये करनिर्धारण अधिकाऱ्याने निर्धारितीच्या व्यवसायाचे स्वरूप स्वीकारले होते. करपात्र व्यक्तीने जे विकले ते त्याच्या भांडवली मालमत्तेचा भाग नसून त्याच्या यादीचा भाग होते असे म्हटले गेले आणि न्यायाधिकरणाने या निर्विवाद तथ्यांचा विचार करून या प्रकरणाचा निर्णय घेतला.

5.5. असे सादर केले जाते की उपरोक्त तथ्ये आणि निष्कर्षांच्या आधारे, आय टी. ए. टी. ने योग्यरित्या असे म्हटले आहे की व्यापारातील समभाग हस्तांतरणाशी संबंधित आक्षेपार्ह व्यवहार आणि निर्धारितीने त्याच्या ताळेबंदात वर्षानुवर्षे 'व्यापार/साठ्यातील साठा' दर्शविला होता आणि त्याचा युक्तिवाद करनिर्धारण अधिकाऱ्याने स्वीकारला होता आणि कलम 143 (3) अंतर्गत दोनदा करनिर्धारण पूर्ण केले होते. असे सादर केले जाते की शेवटी न्यायाधिकरणाने खालील मुद्द्यांचा निष्कर्ष काढलाः

अ) व्यापारातील साठ्याच्या हस्तांतरणाशी संबंधित आक्षेपार्ह व्यवहार आणि निर्धारिती वर्षानुवर्षे आपल्या ताळेबंदात 'व्यापार/साठ्यातील साठा' दर्शवत होता आणि त्याचा युक्तिवाद करनिर्धारण अधिकाऱ्याने स्वीकारला होता आणि कलम 143 (3) अंतर्गत दोनदा करनिर्धारण पूर्ण केले होते.

ब) हा व्यवहार 2008-09 या करपात्र व्यक्ति वर्षाशी संबंधित 2007-08 या आर्थिक वर्षात झाला होता. निर्धारितीने विक्रीचा विचार तसेच जमिनीची किंमत त्याच्या ताळेबंदात आणि उत्पन्नाच्या विवरणपत्रासह दाखल केलेल्या नफा आणि तोटा खात्यात दर्शविली होती. वर असे म्हटले आहे की करपात्र व्यक्ति वर्ष 200809. ए. एस. टी. च्या सारांशात देखील, करपात्र व्यक्ति अधिकाऱ्याने 2008-09 या करपात्र व्यक्ति वर्षासाठी परताव्याचा भाग म्हणून उक्त विक्रीचा संदर्भ दिला होता.

क) सामंजस्य करार आणि दुरुस्तीपत्र लक्षात घेता, मोबदल्याची रक्कम 5 कोटी 24 लाख रुपयांची होती. करनिर्धारा अधिका -याने वसईच्या उप निबंधक कार्यालयातून प्राप्त झालेल्या ए. आय आर. च्या आकडेवारीवर अवलंबून राहून निर्धारण पूर्ण केले, परंतु त्याच उप निबंधकाने नोंदवलेल्या दुरुस्ती पत्राचा विचार करण्यात तो अयशस्वी ठरला आणि वसई च्या उक्त उप निबंधकाकडून आकडेवारीची पडताळणी करण्याची काळजीही घेतली नाही.

ड)	1999-2000 पासूनच्या करदात्याच्या ताळेबंदांच्या अवलोकनात वर स्पष्टपणे दिसून आले की करपात्र व्यक्ती वर्षानुवर्षे प्रगतीपथावर असलेले काम/यादी दर्शवत होता आणि हस्तांतरित केलेल्या जमिनीच्या भागाच्या प्रमाणात खर्चाचे वाटप केले आणि जमिनीची किंमत 2008-09 च्या करपात्र व्यक्ति वर्षासाठीच्या उत्पन्नाच्या विवरणपत्रात दर्शविलेल्या किंमतीनुसार होती.

ई)	निर्धारितीच्या व्यवसायाशी संबंधित आक्षेपित व्यवहार आणि त्याचे करपात्र व्यक्ति 'नफा आणि व्यावसायिक लाभ' या शीर्षकाखाली केले जाणार असल्याने कर अधिनियम, 1961 च्या कलम 50 सी च्या तरतुदी प्रकरणाच्या तथ्यांना लागू होत नव्हत्या. उच्च न्यायालयाने कायम ठेवलेले आय. टी. ए. टी. ने नोंदवलेले वरील निष्कर्ष हे शुद्ध तथ्यांचे निष्कर्ष आहेत आणि त्यामुळे या प्रकरणात कायद्याचा कोणताही ठोस प्रश्न उद्भवत नाही, असे सादर केले जाते. त्यामुळे, साहित्य आणि पुराव्यांवर नोंदवलेल्या निष्कर्षांच्या विरोधात या न्यायालयाचा हस्तक्षेप नको, अशी प्रार्थना केली जाते. मंत्री टेकझोन प्रायव्हेट लिमिटेड वि. च्या प्रकरणात रिलायन्सला या न्यायालयाच्या निर्णयावर ठेवण्यात आले आहे. फॉरवर्ड फाउंडेशन आणि ओआरएस. (2019) 18 एससीसी 494.

5. 7	निर्धारीतीच्या वतीने हजर असलेले विद्वान ज्येष्ठ वकील श्री. बागरिया यांनी पुढे सादर केले आहे की करपात्र व्यक्ति आदेशात केवळ एआयआर आकडेवारीचा संदर्भ देण्यात आला आहे. करपात्र व्यक्ति आदेशातच नोंदवल्याप्रमाणे करपात्र

व्यक्तीने सादर केले होते की संबंधित व्यवहार हे करनिर्धारण वर्ष 2008-09 मध्ये रु. 5,24,27,354/- कर भरण्यासाठी योग्यरित्या प्रस्तावित करण्यात आले होते. या व्यवहाराशी संबंधित सामंजस्य करार आधीच मूल्यांकन अधिकाऱ्यापुढे होता आणि त्यासाठी 5 लाख कोटी रुपये मंजूर करण्यात आले होते. 5,24,27,354/- चा या सामंजस्य करारात योग्य उल्लेख करण्यात आला होता. विकास करारामध्ये, परिक्षेचा उल्लेख करण्यात चूक झाली होती आणि त्रुटीची जाणीव झाल्यावर, 24 दिवसांच्या अल्प कालावधीत, उपरोक्त दुरुस्तीचे दस्तऐवज दाखल केले गेले आणि ते योग्यरित्या नोंदवले गेले. रु. 5,24,27,354/- चा उक्त विचार मूल्यांकन अधिकाऱ्यासमोर तसेच मुख्य आयकर आयुक्त (अपिले) समोर असलेल्या सामंजस्य करारामध्ये योग्य उल्लेख करण्यात आला होता. सुधारणा करारात नमूद केलेल्या रकमेमध्ये, विकास करारातील चूक सुधारताना, त्याच 44 व्या परिच्छेदाच्या पृष्ठ 34 वर देखील उल्लेख करण्यात आला आहे आणि दुरुस्तीचे हे दस्तऐवज वसईच्या उप-निबंधकाकडे, ज्यांच्याबरोबर विकास करार देखील नोंदवण्यात आला होता, त्यानुसार नोंदवण्यात आले होते. हे नमूद करणे महत्त्वाचे आहे की जर विभागाचा मूल्यांकनावर वाद घालण्याचा हेतू असता तर ते हे प्रकरण सहजपणे मूल्यांकन अधिकाऱ्याकडे पाठवू शकले असते परंतु त्यांनी तसे केले नाही. एवढेच नव्हे, तर न्यायाधिकरणाने नोंदवल्याप्रमाणे विकास करार तसेच दुरुस्तीचे दस्तऐवज हे दोन्ही एकाच उपनिवेशकाकडे, वसई येथे नोंदवले गेले होते, परंतु आयकर अधिकाऱ्याने उक्त उपनिबंधकाकडे कोणतीही चौकशी केली नाही.

5.8 पुढे असे सादर केले जाते की निर्धारीतीच्या व्यवसायाच्या स्वरूपाच्या संदर्भात, आयकर अधिकाऱ्याने खरेदी आणि विक्रीचे नियमित व्यवहार होत असल्यासारखे कारवाई केली. दरवर्षी प्रथम, आयकर विभागाने स्वतःच हे मान्य केले होते की निर्धारिती व्यक्तीचा व्यवसाय बिल्डर आणि डेव्हलपर, बांधकाम, इमारती, घरे इत्यादींचे होते आणि त्या आधारावर निर्धारितीवर वर नमूद केल्याप्रमाणे वर्षानुवर्षे करनिर्धारण कलम 143 (3) अंतर्गत वेगवेगळ्या वर्षांसाठीही सहित पूर्ण केले जात होते. दुसरे म्हणजे, नियमितता आणि वारंवारता स्वतःच व्यवसायाच्या स्वरूपावर अवलंबून असते आणि निर्धारिती व्यक्तीला जमिनीचे भूखंड खरेदी करण्यापासून, त्यांना व्यापारात साठा म्हणून ठेवण्यापासून, ते जसे आहे तसे विकसित करण्यापासून किंवा चालू ठेवण्यापासून आणि नंतर योग्य वेळी विक्री किंवा विल्हेवाट लावण्याचे किंवा हस्तांतरणाचे व्यवहार करण्यापासून काहीही प्रतिबंधित करत नाही. या संदर्भात (1961) 42 आय. टी. आर. 179 (जे राजा रामेश्वर राव विरुद्ध आयकर आयुक्त, हैदराबाद) या न्यायनिर्णयावर भर देण्यात आला, ज्यामध्ये असे म्हटले गेले होते की, "यात काही शंका नाही, हा केवळ एकच उपक्रम होता; परंतु एकाच उपक्रमाला व्यापार किंवा व्यवसायाचे स्वरूप मानले जाऊ शकते". कर अधिनियम कलम 50 सी लागू होण्याच्या संदर्भात, असे सादर केले जाते की जेव्हा संबंधित जमीन करदात्याकडे होती आणि करदात्याने ती भांडवली मालमत्ता म्हणून नव्हे तर व्यापारातील साठा म्हणून हस्तांतरित केली होती, तेव्हा कलम 50 सी अजिबात लागू होऊ शकत नाही. करपात्र व्यक्ति वर्ष 2008-09 च्या आयकर परताव्याच्या विवरणपत्रात (ज्या दरम्यान वर नमूद केल्याप्रमाणे

संबंधित घटना घडल्या) संबंधित व्यवहार 'व्यवसाय आणि व्यवसायाचा नफा आणि लाभ' या शीर्षकाखाली कर भरण्यासाठी योग्यरित्या सादर करण्यात आला होता. या सर्व तथ्यांचा विचार केला गेला. न्यायाधिकरण आणि वर नमूद केल्याप्रमाणे वस्तुस्थितीचे निष्कर्ष देण्यात आले.

5.9 उच्च न्यायालयाने न्यायाधिकरणाचे निष्कर्ष हे लेखी दस्तऐवजांनी आणि पुष्टीकरण सामग्रीद्वारे समर्थित तथ्याचे निष्कर्ष होते आणि न्यायाधिकरणाच्या निष्कर्षांमध्ये काहीही विकृत नव्हते आणि या प्रकरणात कायद्याचा कोणताही महत्त्वपूर्ण प्रश्न समाविष्ट नव्हता, असे निवेदन मांडताना वरील याचिका फेटाळून लावण्याची विनंती केली गेली

6. संबंधित पक्षांच्या वतीने उपस्थित वकिलांचा प्रदिर्घ युक्तिवाद ऐकला.

7. सध्याच्या प्रकरणात, करनिर्धारण अधिका-याने या व्यवहाराला भांडवली मालमत्ता मानले. आय. टी. ए. टी. ने हे निष्कर्ष उलटवले आहेत आणि हा व्यवहार व्यापारातील साठा असल्याचे म्हटले आहे. असे दिसते की करनिर्धारण अधिका-याने विशेषतः निष्कर्ष नोंदवले की: 2006-07 ते 2009-10 या सर्व वर्षांचे ताळेबंद पाहता, या वर्षांत एकही विक्री झाली नाही आणि खर्च नगण्य होता आणि संबंधित व्यवहार हा एकमेव व्यवहार होता, तो म्हणजे जमिनीच्या संदर्भात विकास अधिकारांचे हस्तांतरण आणि परिणामी, असा निर्णय घेण्यात आला की हा व्यवहार भांडवली मालमत्तेच्या हस्तांतरणाचा होता, व्यापारातील साठ्याच्या हस्तांतरणाचा नव्हता. तथापि, आय. टी. ए. टी. ने निर्धारण वर्षे 1996-97 ते 2007-08 साठी प्रारंभिक आणि अखेरची शिल्लक तपासल्यानंतर असे

निरीक्षण नोंदवले की अनेक वर्षांत, निर्धारिती व्यक्तीच्या दाव्यावर चर्चा न करता ताळेबंदात यादी दर्शविली गेली आणि असे म्हटले गेले की संबंधित व्यवहार म्हणजे व्यापारातील समभागांची विक्री आहे.असे दिसते की आय. टी. ए. टी. ने दिलेल्या निष्कर्षांचा विचार केला नाही संबंधित काळात आणि मागील वर्षांत निर्धारितीने केलेल्या एकूण विक्रीची पडताळणी करनिर्धारण अधिका-याने केली नाही. केवळ खात्यांच्या पुस्तिकांमध्ये यादी अभिलेखनवण्याच्या आधारावर, संबंधित व्यवहार व्यापारातील साठा ठरत नाही. विशिष्ट व्यवहार हा भांडवली मालमत्तेची विक्री आहे की व्यावसायिक खर्च हे तपासण्यासाठी कायद्याच्या निश्चित स्थितीनुसार, व्यापाराची वारंवारता आणि व्यापाराचे प्रमाण, वर्षातील व्यवहाराचे स्वरूप इत्यादी अनेक घटकांची करपात्र व्यक्ति करणे आवश्यक आहे. आय. टी. ए. टी. ने दिलेल्या आदेशावरून असे दिसते की, आय. टी. ए. टी. ने कोणत्याही संबंधित घटकांची करपात्र व्यक्ति न करता, हा व्यवहार व्यापारातील साठ्याचे हस्तांतरण असल्याची पुष्टी केली आहे.

7. 1 उच्च न्यायालय हे मान्य करण्यातही अपयशी ठरले आहे की, निर्धारीतीने केलेला दावा स्वीकारल्यानंतरही, त्यात रु. 15,94,06,500/- पुर्वीच्या म्हणजे निर्धारण वर्ष 2008- 09 मध्ये कर विवरणपत्रात दर्शविले गेले होते, जी रु. 10,69,79,146/- विक्रीतील कपातीमुळे विकास अधिकारांचा विचार चालू वर्षात एकतर भांडवली लाभ किंवा व्यावसायिक उत्पन्न म्हणून केला जाणार होता. या टप्प्यावर, हे लक्षात घेणे आवश्यक आहे करपात्र व्यक्ति व्यक्तीच्या दाव्यानुसार आणि 31.03.2008 वर निर्धारीतीच्या खात्यामध्ये केलेल्या आणि प्रतिबिंबित केलेल्या नोंदींनुसार, रु. 15,94,06,500/- त्रयस्थ असामीला म्हणजेच एस. आय.

सी. सी. एल. ला दिले गेले. तथापि, त्यानंतर, निर्धारितीची म्हणण्यानुसार 30.05.2008 रोजी नोंदलेल्या दुरुस्तीपत्रादवारे रक्कम रु. 15,94,06,500/- हुन रु. 5,24,27,354/- इतकी कमी करण्यात आली. आय. टी. ए. टी. ने देखील 30.05.2008 तारखेच्या दुरुस्ती खतामुळे खरेदीदाराला रु. 10,69,79,146/- रुपयांच्या फरकाची रकमेचा अग्रिम परतावा केल्याच्या वस्तुस्थितीवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केलेले नाही. आय. टी. ए. टी. ने हे लक्षात घ्यायला हवे होते की ज्या क्षणी रक्कमेची पावती प्राप्त होते आणि करदात्याच्या खात्यांच्या पुस्तकात नोंदवली जाते, जोपर्यंत परतावा/परतावा दर्शविला जात नाही, तोपर्यंत ते प्राप्तकर्त्याच्या हातात असलेले उत्पन्न मानले गेले पाहिजे. मात्र, आय. टी. ए. टी. ने देखील वरील पैलूचा विचार केलेला नाही.

7. 2 वरील बाबी लक्षात घेता आणि वर नमूद केल्याप्रमाणे, आय. टी. ए. टी. ने संबंधित व्यवहाराचा व्यापारातील साठा म्हणून विचार करताना संबंधित पैलू/संबंधित घटकांचा विचार केला नाही आणि आय. टी. ए. टी. ने ज्या संबंधित पैलूंचा विचार करणे आवश्यक होते त्या संबंधित पैलूंचा विचार केला नाही, बाबी आय. टी. ए. टी. कडे परत पाठवणे आवश्यक आहे जेणेकरून वरील निरीक्षणांच्या प्रकाशात अपीलवर नव्याने विचार केला जाऊ शकेल आणि व्यवहाराला व्यापारातील साठा किंवा भांडवली मालमत्तेची विक्री किंवा व्यावसायिक व्यवहार म्हणून विचारात घेताना संबंधित घटकांचा विचार केला जाऊ शकेल.

8. वरील बाबी लक्षात घेऊन आणि वर नमूद केलेल्या कारणांमुळे, सध्याचे अपील अंशतः यशस्वी होते. उच्च न्यायालय आणि आय. टी. ए. टी. ने दिलेला आक्षेपित

निर्णय आणि आदेश याद्वारे रद्द केला जातो आणि बाजूला ठेवला जातो आणि हे प्रकरण आय. टी. ए. टी. कडे परत पाठवले जाते, ज्यायोगे कायद्यानुसार आणि स्वतःच्या गुणवत्तेनुसार याचिकेवर नव्याने विचार केला जाईल आणि व्यवहार हा भांडवली मालमत्तेची विक्री आहे की व्यापारातील समभागांची विक्री आणि वर नमूद केलेल्या इतर पैलूंचा विचार केला जाईल. आम्ही कोणत्याही पक्षाच्या बाजूने गुणवत्तेवर काहीही व्यक्त केलेले नाही. असे निरीक्षण येथे नोंदिवले आहेत प्रकरणांच्या कायद्यानुसार आणि वरीलप्रमाणे गुणवत्तेनुसार योग्य निर्णय अंतिमतः आय. टी. ए. टी. ला घ्यायचा आहे.

न्यायमूर्ती [एम. आर. शाह].
न्यायमूर्ती [बी. व्ही. नागरत्ना]

नवी दिल्ली;
04 मे 2023

*****

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याची कारणाकरता वापर करता येणार नाही. तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

*****